

Sanksjonene mot Russland og Hviterussland

Innhold, plikter og betydning for bygg- og anleggsbransjen

Årsmøte i Norsk Forening for Bygge- og Entrepriserett - 27. april 2022

Annina Luterbacher (Senioradvokat, BAHR)

Sofie Komissar (Senioradvokat, BAHR)

BAHR

Agenda

Overordnet om sanksjonssystemet

4

Sanksjoner mot Russland og Hviterusland

9

Betydning for bygg- og anleggsbransjen

18

© FT montage/Getty Images/Bloomberg/EPA-EFE/Kremlin

Voss of Norway-kunde selger til Russland – selskapet bekymret for sanksjoner

Nylig ble Putin avbildet med vannflasker fra Voss of Norway. Selskapet er et av mange som ser ut til å slite med å forstå sanksjonsreglene.

Putin serverte vann fra Voss of Norway på presidenthelikopteret

Russiske Viktor Vekselberg (i høyre) ble sammen med 2018 av USA og gjennom å skilte ut Russlands myndigheter og energiproduksjon. Etter Russlands invasjon av Ukraina har også Storbritannia og Australia sanksjonert Vekselberg, mens EU er avventende. Her fra en seremoni i Kremli i Moskva i 2017, da Russlands president Vladimir Putin ga Vekselberg en utmerkelse. Foto: Evert Post / Agency / Voss of Norway

Forsvaret, Statsbygg og Equinor pumper inntekter til russisk oligark: Har storkontrakter og milliardomsetning i Norge

19/11/2022

19/11/2022

Yachten og privatflyet hans er frosset av USA. Hva gjør norske selskaper når den russiske oligarken Viktor Vekselberg er storeier med milliardomsetning i Norge?

DETTE ER SAKEN
Den tidligere norske statsministeren Viktor Vekselberg er i fokus i forbindelse med sanksjoner mot den russiske oligarken Viktor Vekselberg og andre selskaper. Dette er en sak som gjelder sanksjoner mot selskaper i Norge og andre land.

Norcem Brevik.

Norcem varslar at de sliter med å levere nok sement

Norcem har de siste ukene opplevd «en svært anstrengt leveringssituasjon i hele Norge», og utfordringene fortsetter etter nye uforutsette hendelser.

Norsk import fra Russland økte 90 prosent til ny rekord

Norge kjøpte i mars varer for høyere verdier enn noensinne fra Russland. Blant storimportørene er aluminiumgiganten Hydro, som tok inn varer fra russiske Rusal.

Krigen i Ukraina får store konsekvenser for stålmarkedet

Krigen i Ukraina har hatt en betydelig innvirkning på det europeiske stålmarkedet og fører til store prisstigninger blant annet på armeringsstål.

På bildet vises arbeid ved et av stålverkene.

Krigen i Ukraina har hatt en betydelig innvirkning på det europeiske stålmarkedet og fører til store prisstigninger blant annet på armeringsstål. (Rodrigo Abd/AP)

Overordnet om sanksjonssystemet

BAHR

Sanksjoner som “politisk våpen”

Hva er sanksjoner?

Sanksjoner brukes som en generell betegnelse på ikke-militære tiltak vedtatt av stater eller organisasjoner i form av økonomiske, diplomatiske eller andre typer restriksjoner rettet mot en stat, gruppe og/eller fysiske eller juridiske personer med formålet å fremme sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske interesser.

Hva er formålet?

Politisk press

Beskytte sivile

Opprettholde fred og sikkerhet

Begrense militær evne

Sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten

Ambisjon om “smarte sanksjoner”

Relaterte temaer

Eksportkontroll

Kontroll av direkteinvesteringer

Frihandelsavtaler

Bilaterale investeringsavtaler

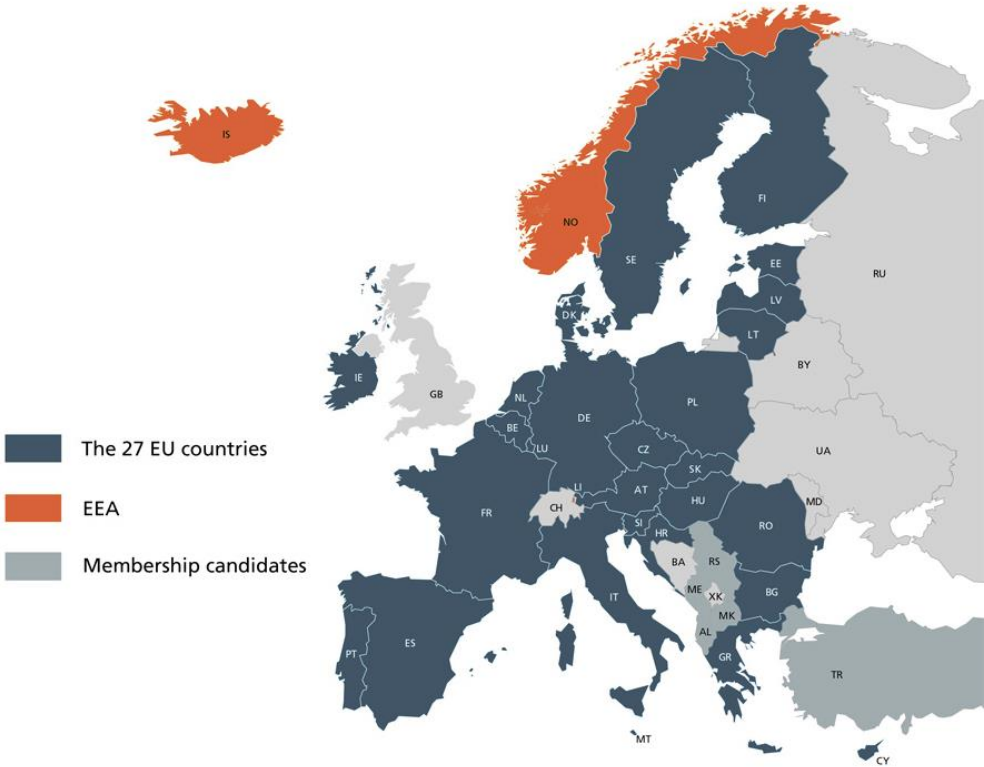
Strafferettslige sanksjoner og permanent inndragning av eiendeler

Introduksjon til sanksjoner

Hvem vedtar sanksjonene?

System og logikk

Hovedkategorier av restriksjoner

Frysing av midler ("asset freeze")

*Listeføring av enkeltpersoner
og selskaper*

Finansielle restriksjoner

*Restriksjoner på investeringer,
finansiering, etc.*

Sektortiltak

*Rettet mot visse sektorer som forbyr
handel med visse varer,
teknologier, tjenester, etc.*

Geografiske sanksjoner

*Forbud mot import, eksport og
handel med bestemte regioner*

Importforbud og eksportkontroll

*Forbud mot import eller eksport av
varer, teknologier eller tjenester*

Reiserestriksjoner

*Innreise- og transittforbud rettet
mot enkeltpersoner*

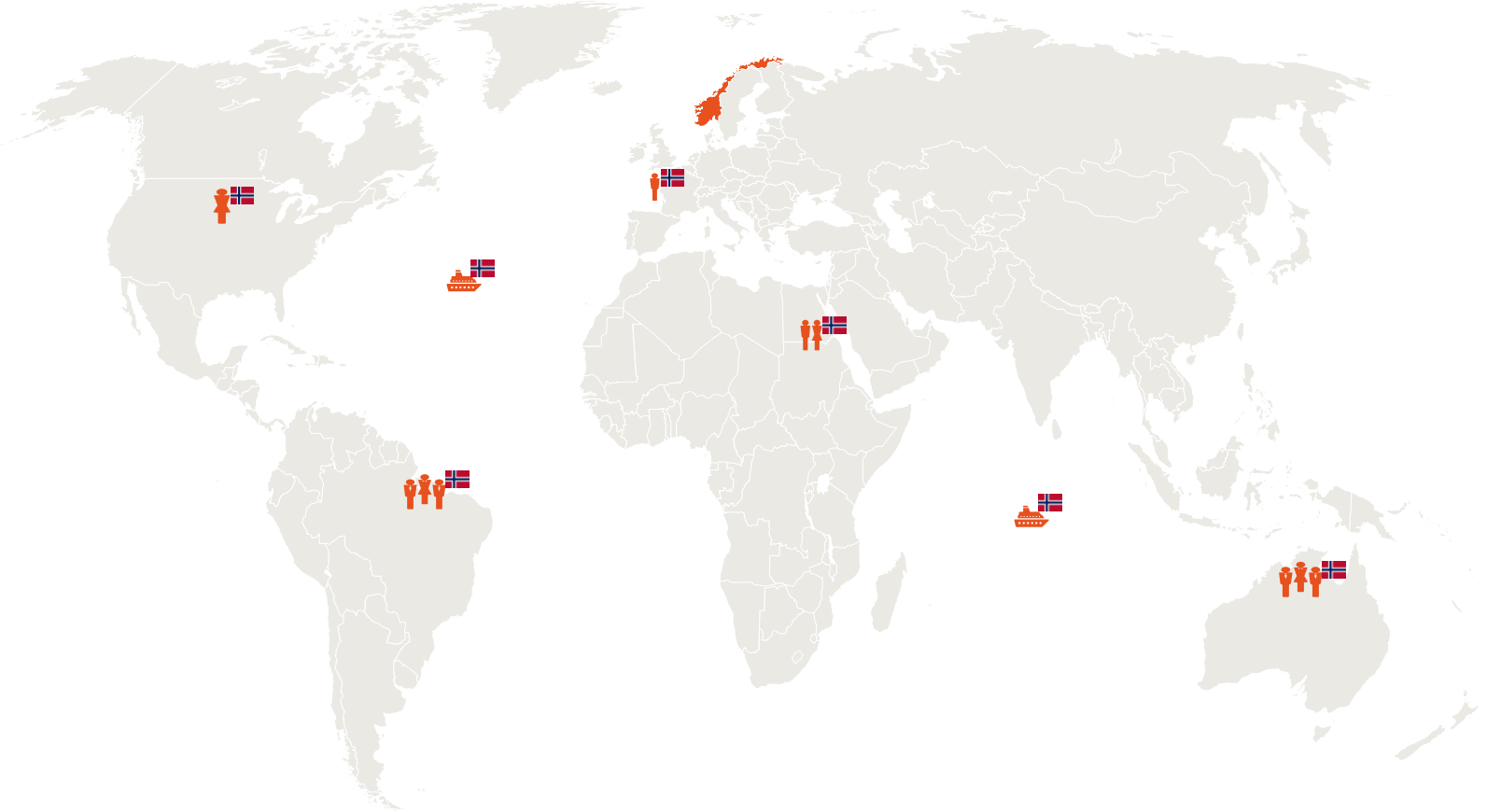
Norsk sanksjonslovgivning: virkeområde og håndhevelse

Virkeområde (sanksjonsloven § 3)

- På norsk territorium, inkludert norsk luftrom
- Alle norske statsborgere
- Personer med bosted i Norge
- Foretak registrert i Foretaksregisteret
- Forretningsvirksomhet som helt eller delvis drives i Norge
- Norske fartøy, luftfartøy, etc.

Håndhevelse (sanksjonsloven § 4)

- Uaktsom og forsettlig overtredelse kan lede til straff – bøter og/eller fengsel inntil tre år
- Foretaksstraff

Sanksjoner mot Russland og Hviterussland

BAHR

Nylig innførte sanksjoner mot Russland og Hviterussland

Hvem har innført handelssanksjoner?

EU

USA

Storbritannia

Norge

andre

IKKE: FNs
sikkerhetsråd

Oversikt over tiltak

Frysing av midler

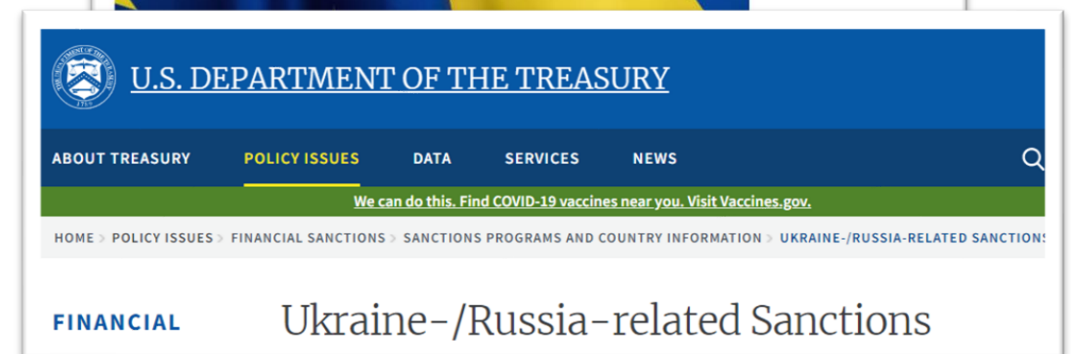
Reiserestriksjoner

Sektoriltak

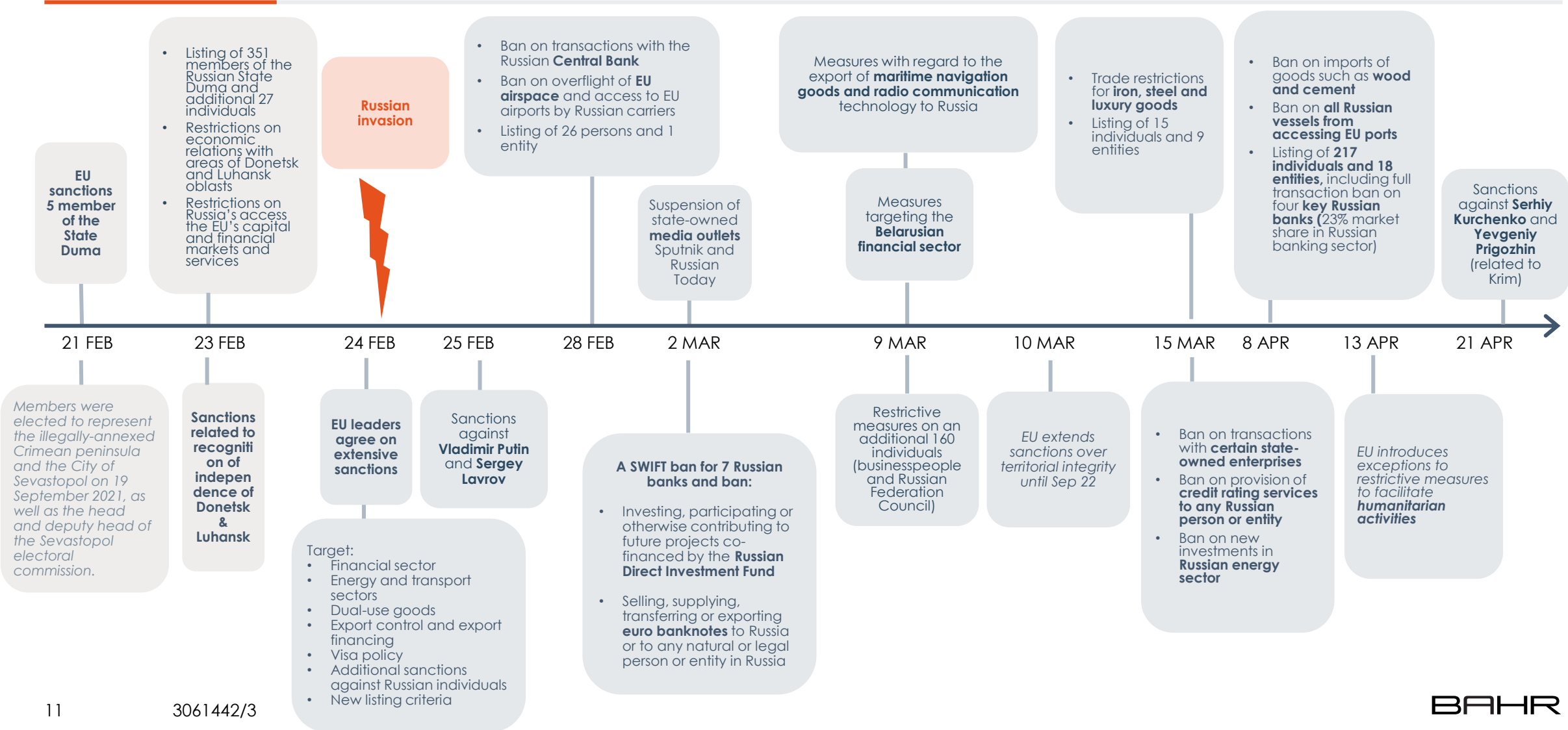
- Finans
- Energi
- Luffart, maritimt, transport

Geografiske sanksjoner
(Luhansk, Donetsk)

Eksportkontroll
(f.eks. dual-use og
avansert teknologi)

Status EU: high-level timeline

Det norske regelverket

- Norge har i stor grad implementert EU-sanksjoner
- De norske sanksjonsreglene finnes i sanksjonsloven med tilhørende forskrifter
- Sanksjonsloven er en fullmaktslov (med straffehjemmel!)

§ 1. Fullmakt til å gjennomføre bindende FN-vedtak

Kongen kan gi forskrift med nødvendige bestemmelser til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners sikkerhetsråd etter [FN-paktens artikkel 41](#).

Kongen avgjør hvorvidt et vedtak av Sikkerhetsrådet er bindende.

§ 2. Fullmakt til å gjennomføre internasjonale ikke-militære tiltak

Kongen kan gi forskrift med nødvendige bestemmelser for at Norge kan gjennomføre sanksjoner eller restriktive tiltak som er vedtatt i mellomstatlige organisasjoner, eller som ellers har bred internasjonal oppslutning, og som har som formål å opprettholde fred og sikkerhet eller sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten for øvrig.

Forskrifter etter første ledd kan gjelde

- a. forbud mot eller restriksjoner på handel, tjenester og økonomiske eller finansielle transaksjoner
- b. forbud mot eller restriksjoner på vitenskapelig, teknologisk og kulturelt samarbeid
- c. økonomiske sanksjoner rettet mot fysiske eller juridiske personer
- d. reiserestriksjoner
- e. andre tiltak som har som formål å opprettholde fred og sikkerhet eller sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten for øvrig.

Forskrifter etter første ledd gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten eller av avtale med fremmed stat.

Det norske regelverket forts.

- Forskrifter med tilknytning til Russlands invasjon av Ukraina:
 - Forskrift om restriktive tiltak vedrørende handlinger som undergraver eller truer Ukrainas territorielle integritet, suverenitet, uavhengighet og stabilitet (FOR-2014-08-15-1076)
 - Gjennomarbeidet forskrift med norske regler som i stor grad samsvarer med regler fra flere EU-forordninger (EU 833/2014 og EU 269/2014)
 - Forskrift om restriktive tiltak i lys av situasjonen i Hviterusland og Hviteruslands medvirkning i Russlands aggresjon mot Ukraina (FOR-2006-09-08-1041)
 - Ren innarbeiding av EU-forordning (EU 765/2016)
- Sanksjonsregelverket er i løpende utvikling i EU og forskriftsendringer vil også bli vedtatt løpende
 - Forskriftenes ordlyd per i dag gir kun et øyeblikksbilde
 - Norges standpunkt er at EUs sanksjonspakker vil følges, og hittil har så godt som alle regler (med enkelte unntak) som gjelder i EU blitt implementert
 - Vil trolig komme flere og strengere sanksjoner (bl.a. EUs femte sanksjonspakke som omfatter forbud mot import av russisk tre og sement)
 - God grunn til ikke å bygge på tvilsomme tolkninger, men heller operere med god klarering

Norske sanksjoner mot Russland

- Forskrift om restriktive tiltak vedrørende handlinger som undergraver eller truer Ukrainas territoriale integritet, suverenitet, uavhengighet og stabilitet (FOR-2014-08-15-1076)
- Gjennomarbeidet forskrift (med publiserte forarbeider) for implementering av to EU-forordninger
 - Per i dag sist endret/oppdatert 24. mars 2022
- Forskriften omfatter:
 - Finansielle restriksjoner mot juridiske og fysiske personer oppført i vedlegg 1 (kapittel 2)
 - Geografiske restriksjoner (kapittel 3 og 3a)
 - Restriksjoner som gjelder varer, investeringer mm i henholdsvis Krim, Sevastopol, Luhansk og Donetsk
 - Sektortiltak (kapittel 4)
 - Bestemmelser om bransjer, materialer, produkter og ytelser som er omfattet av restriksjoner

Norske sanksjoner mot Russland forts.

- For alle norske selskaper er de finansielle restriksjonene og forbudene mot (så å si) all handel med Krim, Sevastopol, Luhansk og Donetsk relevant
- For bygg- og anleggsbransjen er det i tillegg særlig sektortiltakene med forbud mot import, kjøp og transport av enkelte materialer som får stor betydning
- Forskriften § 17e om jern- og stålprodukter
 - Det vesentligste av jern- og stålprodukter som eksporteres fra Russland
- Forbud mot direkte og indirekte import og kjøp, transport og faglig bistand og finansiering som gjelder materialer omfattet av forbudene
 - Direkte og indirekte import
 - Alle ledd nedover i kontraktskjeden
 - Har *opprinnelse* i Russland eller er eksportert fra Russland
 - I prinsippet kan tilnærmet all befatning med materialene anses forbudt
- Wind down periode frem til 26. juni 2022 for kontrakter inngått før 25. mars 2022
 - Ikke tilstrekkelig at materialene har ankommet Norge (eller EØS) før periodens utløp (jf. forbudet mot kjøp) – NB også kjøp og transport frem til 26. juni må ha grunnlag i kontrakt inngått før 25. mars 2022

§ 17e. Forbud knyttet til jern- og stålprodukter som oppført i vedlegg XVII

Det er forbudt

- a. direkte eller indirekte å importere jern- og stålprodukter som oppført i vedlegg XVII til Norge dersom de
 - i. har opprinnelse i Russland, eller
 - ii. er eksportert fra Russland,
- b. direkte eller indirekte å kjøpe jern- og stålprodukter som oppført i vedlegg XVII om befinner seg eller har opprinnelse i Russland,
- c. å transportere jern- og stålprodukter som oppført i vedlegg XVII dersom de har opprinnelse i Russland eller eksporteres fra Russland til et annet land,
- d. direkte eller indirekte å yte faglig bistand, formidlingstjenester, finansiering eller finansiell bistand, herunder finansielle derivater samt forsikring og gjenforsikring, som gjelder forbudene i bokstav a, b og c.

Forbudene i første ledd gjelder ikke oppfyllelse innen 26. juni 2022 av kontrakter inngått før 25. mars 2022 eller tilknyttede kontrakter som er nødvendige for å oppfylle slike kontrakter.

0 Tilføyd ved forskrift [24 mars 2022 nr. 448](#).

Norske sanksjoner mot Hviterussland

- Forskrift om restriktive tiltak mot Hviterussland
 - Implementering av Forordning nr. 765/2006
 - Art. 1o: Forbud mot import av enkelte treprodukter
 - Art. 1p-1q: Tilsvarende forbud mot import av sement-, jern- og stålprodukter
 - Omfatter import, kjøp, transport og faglig og finansiell bistand
 - Wind down periode frem til 4. juni 2022 for kontrakter inngått før 2. mars 2022

Artikkel 1o

1. Det er forbudt

- direkte eller indirekte å importere treprodukter som oppført i vedlegg X til EU dersom de
 - har opprinnelse i Hviterussland, eller
 - er eksportert fra Hviterussland,
- direkte eller indirekte å kjøpe treprodukter som oppført i vedlegg X som befinner seg eller har opprinnelse i Hviterussland,
- å transportere treprodukter som oppført i vedlegg X dersom de har opprinnelse i Hviterussland eller eksporteres fra Hviterussland til et annet land,
- direkte eller indirekte å yte faglig bistand, formidlingstjenester, finansiering eller finansiell bistand, herunder finansielle derivater samt forsikring og gjenforsikring, som gjelder forbudene i bokstav a), b) og c).

2. Forbudene i nr. 1 berører ikke oppfyllelse innen 4. juni 2022 av kontrakter inngått før 2. mars 2022 eller tilknyttede kontrakter som er nødvendige for å oppfylle slike kontrakter.

Vedlegg X Treprodukter som det er henvist til i artikkel 1o

Name of the good	Combined Nomenclature (CN) code
Wood and articles of wood; wood charcoal	44

Vedlegg XI Sementprodukter som det er henvist til i artikkel 1p

Name of the good	Combined Nomenclature (CN) code
Cement, incl. cement clinkers, whether or not coloured	2523
Articles of cement, concrete or artificial stone, whether or not reinforced	6810

Vedlegg XII Jern- og stålprodukter som det er henvist til i artikkel 1q

Name of the good	Combined Nomenclature (CN) code
Iron and steel	72
Articles of iron and steel	73

Forventet utvikling

- 8. april 2022 vedtok EU en femte sanksjonspakke
- Omfatter blant annet ytterligere importforbud, herunder
 - Sement, gummiprodukter og treverk med opprinnelse fra Russland eller som er eksportert fra Russland
- Foreløpig ikke implementert i norsk rett, men uttalelser fra Utenriksdepartementet tilsier at de nye sanksjonene vil bli implementert i starten av mai
- Grunn til å tro at listen over sanksjonerte materialer vil bli enda lengre etter hvert

ILLUSTRATION BY VERONICA BRAVO, USA TODAY

Betydning for bygg- og anleggsbransjen

BAHR

Utgangspunkt: Skyldkrav ved brudd av sanksjonsregler

Enkeltpersoner

Forsett (bøter og/eller fengsel inntil tre år)

eller

Uaktsomhet (bøter og/eller fengsel inntil seks måneder)

Sanksjonsloven § 4

Foretak

Når et **straffebed** er overtrådt av noen som har **handlet på vegne av et foretak**, kan foretaket straffes. Det gjelder **selv om ingen enkeltperson har utvist skyld** eller har skyld evne etter § 20.

Men: Høyesterettspraksis vedr. skyldkrav iht. EMK

Uaktsomhet: Den som **handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område**, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom.

Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse.

Straffeloven § 23

Kan-skjønn – relevant vurderingselement er bl.a.:

- lovbruddets grovhet, og om **noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld**
- om foretaket **ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget lovbruddet**

Straffeloven § 28

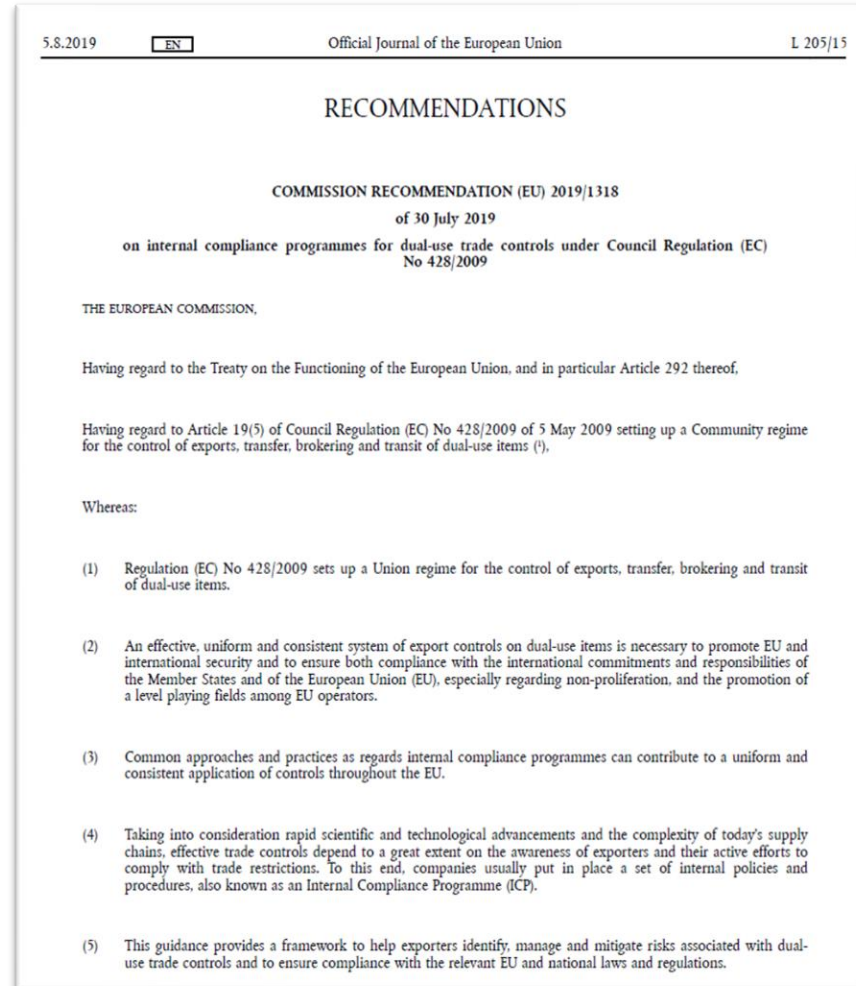
Hvordan etterleve sanksjonsregler?

«Vær kjent med og følg reglene»

- Forventning om at alle gjør egne vurderinger knyttet til regelverket og søker ekstern juridisk bistand ved behov
- Komplisert, detaljert og dynamisk lovgivning
- I EU og andre land finnes det konkrete anbefalinger for compliance-program

Key elements of an effective compliance program

- ❖ Risk assessment ←
- ❖ Management commitment
- ❖ Organization structure: responsibilities and resources
- ❖ Training and awareness
- ❖ Transaction screening process and procedures ←
- ❖ Audits, reporting and corrective actions
- ❖ Record-keeping and documentation ←
- ❖ Physical and information security

Systematisk kartlegging av sanksjonsrisiko og implementering av adekvate tiltak

BAHR

NEWSLETTER March 3, 2022

Sanctions Briefing: Update on sanctions against Russia and Belarus

The EU, the United States, United Kingdom, Germany, Canada, Japan, Australia and Norway are only few of the authorities that have imposed or announced sanctions against Russia and Belarus in reaction to the Russian attack on Ukraine during the recent days, in many cases turning assets in these countries into de facto liabilities. This newsletter provides you with a brief introduction to sanctions and a high-level overview of the drastic trade sanctions and export control measures imposed by the EU, UK and US. The measures are however highly dynamic and the situation changes rapidly. It is thus key for businesses to have a systematic approach allowing them to quickly identify legal, compliance, operational and reputational risks related to their day-to-day business. Our suggestions on how to address the new sanctions landscape are set out below.

COMPLIANCE & RISK MANAGEMENT

BAHR

Sanctions Briefing:

Update on sanctions against Russia and Belarus for military actions against Ukraine and recommendations for businesses

- Kartlegg sanksjonsrisiko – motparter, produkter/tjenester, betalingsmodaliteter, geografisk fotavtrykk
- Oppdater og kartlegg informasjon for forretningspartnere fra sanksjonerte land, enheter osv.
- Reelle rettighetshavere
- Kontroll vs. eierskap
- Screening av motparter og mellomledd
- Vær oppmerksom på koblinger til sanksjonerte parter lenger opp eller ned i verdikjeden og involvert i transaksjoner
- Vurder kontraktsforhold og rettigheter
- Vær forsiktig med forsøk på å omgå sanksjoner
- Sikre klare ansvarsområder
- Prioriter

<https://bahr.no/newsletter/compliance-risk-management-sanctions-briefing-update-on-sanctions-against-russia-and-belarus-for-military-actions-against-ukraine-and-recommendations-for-businesses>

Håndtering av tredjepartsrisiko

Hva forventes?

- Prosedyrer for screening av motparter som er tilpasset
 - Virksomhetens art, størrelse, mm.
 - Iboende sanksjonsrisiko (geografi, sektor, produkt, informasjon om opprinnelse, type motpart)
 - Kompleksitet av leverandør- og distribusjonskjeden (antall ledd, transparens)
- Regelmessig screening – sjekk kun ved kontraktsinngåelse er ofte ikke tilstrekkelig

Viktig

- Systematisk tilnærming: avvik fra interne prosedyrer kun etter grundig vurdering og forankring
- Dokumentasjon: screeningsresultater og risikovurderinger, herunder særlig også ved avgjørelser om å ikke undersøke forhold nærmere
- Tilgjengelig informasjon må vurderes
- Kontraktsrettslig regulering (bl. a. sanksjonsbestemmelser, end-user declaration, supplier code of conduct eller declaration mm.)

Forholdet til entreprisekontraktene

- Aktørene må naturligvis avstå fra å inngå kontrakter (direkte/indirekte) med sanksjonerte parter og/eller om import, kjøp, transport mv. av sanksjonerte varer
- I tillegg må aktørene aktivt foreta undersøkelser for å sikre overholdelse av regelverket – krever det tilpasninger i entreprisekontraktene?
- Etter standardkontraktene er partene forpliktet til å følge gjeldende lover og forskrifter
 - Ikke nødvendig å presisere at sanksjonsregelverket skal overholdes, men kan eventuelt vurderes for bevisstgjøring
 - Konsekvenser ved brudd
- Etter standardkontraktene har entreprenøren plikt til å fremlegge dokumentasjon knyttet til underentreprenører og byggherren har rett til å nekte underentreprenører ved saklig grunn
 - Brudd (og reell risiko for brudd) på sanksjonsreglene må normalt anses som saklig grunn
 - Men ikke sikkert at entreprenørens dokumentasjonsplikt er tilstrekkelig for å ta stilling til risiko opp mot sanksjonsreglene
 - For eksempel NS 8407 punkt 10.1: «Informasjon om kontraktsmedhjelperens økonomi, finansielle stilling, kapasitet og tekniske kompetanse»
 - Ikke opplagt at informasjon om eierforhold er omfattet
 - Tilsvarende bestemmelse i underentreprisestandardene

Forholdet til entreprisekontraktene forts.

- Standardkontraktene har også bestemmelser om entreprenørens plikt til å fremlegge dokumentasjon om materialer som benyttes, herunder materialers *opprinnelse*
 - Jf NS 8407 punkt 20.1 annet ledd og NS 8405 punkt 14.2 annet ledd
 - “På forlangende” – forutsetter at informasjonen etterlyses
- Avtale utvidet plikt til å fremlegge dokumentasjon?
 - Om egne og underentreprenørers eierforhold
- Angi spesifikke materialer som er vurdert risikofrie?
 - Forholdet til anskaffelsesregelverket

Kontraktsforpliktelser i strid med sanksjonsregler

- Dersom det er inngått kontrakt som det vil stride mot sanksjonsreglene å oppfylle, bør det avstås fra oppfyllelse, selv om det eksponerer for tap
 - Straffbart å opptre i strid med sanksjonsreglene (også disposisjoner som er ment å omgå regelverket er omfattet)
 - Risiko for finansieringsutfordringer (forholdet til bankene)
 - Risiko for omdømmetap
 - Eventuelle erstatningskrav kan ikke idømmes i Norge
 - Jf FOR-2014-08-15-1076 § 20a
 - Kan bli erstatningsansvarlig etter andre lands rett
 - Men vil være i strid med ordre public og vil ikke kunne tvangsfullbyrdes i Norge

§ 20a. Krav i tilknytning til kontrakter eller transaksjoner

Ingen krav skal imøtekommes i tilknytning til kontrakter eller transaksjoner der gjennomføringen er påvirket, direkte eller indirekte, helt eller delvis, av tiltakene som pålegges gjennom denne forskriften, herunder erstatningskrav eller andre krav av denne typen, som krav om kompensasjon eller krav i henhold til garanti, særlig krav om forlengelse eller innfrielse av en obligasjon, en garanti eller motgaranti, særlig finansielle garantier eller motgarantier, uansett form, dersom kravene fremsettes av

- juridiske personer oppført i vedlegg V, VI, VII, VIII, XIII, XIV, XV eller XIX eller omtalt i § 8b første ledd bokstav b eller c, i § 8b andre ledd bokstav b eller c, i § 8b tredje ledd bokstav c eller d, i § 8b fjerde ledd bokstav b eller c, i § 8c bokstav a, b eller c, i § 8ca bokstav b eller c, 8k eller 8m,
- andre russiske personer,
- personer som handler gjennom eller på vegne av juridiske personer omtalt i bokstav a) eller b).

I forbindelse med enhver sak som gjelder inndrivelse av et krav, påhviler det personen som forsøker å få kravet inndrevet å bevise at innfrielsen av kravet ikke er forbudt etter bestemmelsen i første ledd.

Denne bestemmelsen berører ikke den rett personer som nevnt i første ledd har til ved domstolene å få prøver lovligheten av manglende oppfyllelse av kontraktsmessige forpliktelser i samsvar med denne forskriften.

0 Tilføyd ved forskrift 10 okt 2014 nr. 1278, endret ved forskrifter 18 mars 2022 nr. 410, 24 mars 2022 nr. 448.

Oppsummering

- Sanksjonsreglene er et omfattende og dynamisk regelverk
- Det er vanskelig å ha full oversikt over hva som til enhver tid er sanksjonert
- Likevel kan aktørene straffes for indirekte og uaktsomme overtredelser – medvirkning er straffbart
- Regelverket stiller krav til utstrakt kontroll med medkontrahtenter
- Aktørene bør derfor opptre med stor varsomhet og utarbeide gode kontrollrutiner

Takk for oppmerksomheten!

Annina Luterbacher
Senioradvokat

T **+47 41 32 40 84**
E **anlut@bahr.no**

Sofie Komissar
Senioradvokat

T **+47 92 88 96 98**
E **sokom@bahr.no**